

Меншік несі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заңнама институты» ММ
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.iz.adilet.gov.kz
сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәрпеков Р.Қ. (Астана, Қазақстан) –
(төраға)
Абайділдинов Е.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург,
Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Борчашвили И.Ш. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Шерубай Құрманбайұлы – ф.ғ.д.
(Астана, Қазақстан)

Редакциялық алқа құрамы

Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан) – (төраға)
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген
мәдениет қайраткері (Астана,
Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов,
Ресей)
Қазбаева Ә.Ғ. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Казиев З.Ғ. – з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)
Қоныс В.Т. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Кулиспаева М.Ж. – PhD (Астана,
Қазақстан)
Мұшанов Т.Е. (Астана, Қазақстан)
Нұрғазин Б.Қ. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Ғ. – PhD (Қостанай,
Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек,
Қырғызстан)
Тілембаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)

Журнал редакциясы

Колтубаева Г.Б.
Ермек А.Б.
Ердешева Д.Т.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
Джамбуршин К.А.
Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі Ақпарат
және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.
(Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі
мен мерзімі №6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ., Мәңгілік ел даңғ.,
8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

МАЗМҰНЫ

Редакция бағанасы 8

ҚР Әділет министрі М. Бекетаевтың «Үкіметтің Конститу-
ция шеңберіндегі өкілеттіктері» тақырыптағы ғылыми-практика-
лық конференцияда сөз сөйлеуі 12

«Жаршынын» мұрағат беттері

Т.С. САФАРОВА Қазақстан Республикасында құқықтық мо-
ниторинг жүргізуді одан әрі жетілдірудің кейбір теориялық аспек-
тілері (ҚР ЗИ Жаршысы, №2(34)-2014 ж., 92-96 б.) 14

А.Ө. ҚАЛИЕВА З.ғ.к. Т.С. Сафарованың «Қазақстан Респу-
бликасында құқықтық мониторинг жүргізуді одан әрі жетілдіру-
дің кейбір теориялық аспектілері» ғылыми жарияланымына қайта
оралғанда 17

Конституциялық және әкімшілік құқық

Р.Қ. СӘРПЕКОВ Ғылыми сараптама институтының заң
шығармашылығы қызметінің тиімділігін арттырудағы рөлі және
оның даму перспективалары туралы 20

А.А. МАКСУРОВ Голландия мен Бельгия корольдіктерінің,
Ұлы Люксембург Герцогтігінің конституциялық актілерінде мем-
лекетаралық үйлестіруді іске асырудың проблемалары 27

Б.К. НҰРҒАЗИНОВ, Н.М. ПРИМАШЕВ Әкімшілік және
өзге де жария-құқықтық қатынастардан туындайтын әкімшілік дау
нысанасының проблемасын қою жайында 34

С.К. УКИН, Д.С. БАТЫРБЕКОВА «Астана» халықаралық
қаржы орталығы актілерінің қолданысы және оларды уақытта,
кеңістікте және тұлғалар шеңбері бойынша орындау ерекшеліктері 41

Азаматтық және азаматтық іс жүргізу құқығы

М.К. СҮЛЕЙМЕНОВ Шарт алдындағы қатынастар 50

В.Т. КОНУСОВА, М.Н. АБИЛОВА Қазақстандағы сот қа-
рауын кеңейту туралы мәселеге сот прецедентімен арақатынас
тұрғысынан тұжырымдамалық көзқарас 65

А.К. КҰСАЙЫНОВА, Л.Т. НАЗАРҚҰЛОВА Қазақстандағы
көліктік-транзиттік қатынастарды құқықтық реттеу 77

Х.-И. ШРАММ Жария-құқықтық және жеке-құқықтық реттеу
әдістерінің арақатынасы 84

Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс

Р.Қ. СӘРПЕКОВ, С.М. РАХМЕТОВ Қылмыстық кодекстің
экологиялық қылмыстық құқық бұзушылық үшін жауапкершілік
туралы нормаларының кемшіліктері және оларды жою жолдары 94

А.Н. АХПАНОВ, Ф.Р. АХМЕДЖАНОВ Сотқа дейінгі қыл-
мыстық іс жүргізудегі прокурорлық қадағалау мен ведомстволық
процестік бақылаудың арақатынасы туралы 99

А.Т. КАРИПОВА, Е.А. ОМАРОВ, Б.Ж. ШОТКИН Тату-
ласуға байланысты қылмыстық жауаптылықтан босату және про-
цестік шығындарды өндіріп алу: жай-күй мен проблемалар 107

Н.К. ИМАНҒАЛИЕВ Мұнай ұрлығы үшін қылмыстық жа-
уаптылықтан ақталмайтын негіздер бойынша босатудың кейбір
мәселелері 117

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану

М.Ж. КУЛИСПАЕВА Ғарыш кеңістігінің құқықтық ре-
жимінің кейбір аспектілері 123

С.Б. АНИКИН, С.В. ПОЛЯКОВА Шет елдердегі полиция
институты: тарихи негіздер мен қазіргі заманғы тұжырымдамалар 129

Құқықтық мониторинг	
Г.Б. ҚЫСЫҚОВА, А.Ө. ҚАЛИЕВА ЕАЭО шеңберінде еңбек көші-қонын құқықтық реттеуді талдау.....	134
Е.А. АХМЕТОВ, О.С. ҚАРАХОЖАЕВ Адамдарды қоғамнан уақытша оқшаулауды қамтамасыз ететін арнаулы мекемелерде ұстау тәртібі мен шарттарының проблемалық аспектілері жайында (заңнама мониторингі).....	140
Мемлекеттік тілдегі заң шығармашылығы практикасынан	
М.А. АЙЫМБЕТОВ, Е.М. ЕЛУБАЙ Терминдік тұрақты тіркестердің түпмәтіндік ерекшеліктері Н.Н. ИСАҚ Рухани жаңғыру аясындағы тілдің рөлі.....	147
Г.Н. КҮЗЕМБАЕВА Қазақ тіліндегі кірме сөздер проблемалары.....	151
Е.С. САФУАНИ Заңнама терминдерін жүйелеу мәселелері.....	155
Ж.М. ТҰРАРОВА, А.Н. КАДИРОВА Халықаралық шарттар мәтінін терминдік тұрғыдан нақтылау.....	159
Жас ғалым мінбері	
М.Т. ӘКІМЖАНОВА Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша баланың жеке мүлкітік емес құқықтарын қорғаудың кейбір проблемалары.....	169
К.К. САБИРОВ Қазақстан Республикасында FIDIC құрылыс келісімшарттары нысандарының кейбір ерекшеліктері мен заңды бейімделуінің проблемалары.....	177
Ж.Б. ДОСМАҒАМБЕТОВА Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыруды реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасын талдау.....	184
М.М. РАХЫМБЕКОВ Үкіметтік емес ұйымдар Қазақстан Республикасындағы діни экстремизмнің алдын алу субъектілері ретінде.....	190
Ғылыми өмір хроникасы	
Францияға қызметтік сапар туралы ақпараттық хабарлама, 2018 жылғы 18-29 маусым, Париж қ.....	198
Эстония мен Нидерландыға қызметтік сапар туралы ақпараттық хабарлама.....	201
Теңіз құқығы бойынша Йосу (Оңтүстік Корея) академиясына қатысу туралы ақпараттық хабарлама, 2018 жылғы 27 тамыз-7 қыркүйек, Йосу қ.....	207
Қазақстан Республикасы Заңнама институтының кітапхана қорына түскен басылымдар көрмесі туралы ақпараттық хабарлама.....	212
Әдебиет көрмесі туралы ақпараттық хабарлама.....	215
Есімнама	
Заң ғылымдарының докторы, профессор Р.Т. Нұртаева – 70 жас.....	217
Библиография	
М.К. Сүлейменовтің «Международное частное право и международный гражданский процесс». - Алматы: «Заңгер» заң фирмасы, 2018. - 496 б. кітабына рецензия.....	218
Р.Т. Нұртаевтің «Актуальные проблемы повышения эффективности борьбы с преступностью в Республике Казахстан в целях противодействия опасным вызовам и угрозам XXI века». - LAP Lambert Academic Publishing, 2018. – 120 б. монографиясына рецензия.....	220
Даналық ойлар	224

Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»
Издается с 2006 года

Все материалы журнала размещаются
на сайте www.iz.adilet.gov.kz
Включен в перечень изданий
для публикации основных научных
результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета
Сарпеков Р.К. (Астана, Казахстан) –
(председатель)
Абайдельдинов Е.М. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург,
Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Борчашвили И.Ш. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва,
Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Астана, Ка-
захстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Шерубай Күрманбайұлы – д.ф.н.
(Астана, Казахстан)

Состав Редакционной коллегии
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан) – (председатель)
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный дея-
тель культуры РК (Астана, Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов,
Россия)
Казбаева А.Г. – к.ю.н. (Астана, Казах-
стан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Астана, Казах-
стан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Астана, Казах-
стан)
Куликпаева М.Ж. – PhD (Астана,
Казахстан)
Мушанов Т.Е. (Астана, Казахстан)
Нургазинов Б.К. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Нурмагамбетов Р.Г. – PhD (Костанай,
Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Ка-
меногорск, Казахстан)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)
Тлембаева Ж.У. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)

Редакция журнала
Колтубаева Г.Б.
Ермек А.Б.
Ердешева Д.Т.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
Джамбуршин К.А.

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан
(№ и дата первичной постановки на учет
№6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес:

Республика Казахстан,
010000, г. Астана, пр. Мәңгілік ел, д. 8
тел.: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

СОДЕРЖАНИЕ

Колонка редакции	9
<i>Выступление Министра юстиции РК М. Бекетаева на науч- но-практической конференции на тему «Полномочия Правительства в рамках Конституции»</i>	12
Архивные страницы «Вестника»	
Т.С. САФАРОВА Некоторые теоретические аспекты дальней- шего совершенствования проведения правового мониторинга в Ре- спублике Казахстан (Вестник ИЗ РК №2(34)-2014 г., С. 92-96)	14
А.У. КАЛИЕВА Возвращаясь к научной публикации к.ю.н. Са- фаровой Т.С. «Некоторые теоретические аспекты дальнейшего со- вершенствования проведения правового мониторинга в Республике Казахстан»	17
Конституционное и административное право	
Р.К. САРПЕКОВ О роли института научной экспертизы в повы- шении эффективности нормотворческой деятельности и перспекти- вах его развития	20
А.А. МАКСУРОВ Проблемы реализации межгосударственной координации в конституционных актах королевств Голландии и Бель- гии, Великого Герцогства Люксембурга	27
Б.К. НУРГАЗИНОВ, Н.М. ПРИМАШЕВ К постановке про- блемы предмета административного спора, возникающего из адми- нистративных и иных публично-правовых отношений	34
С.К. УКИН, Д.С. БАТЫРБЕКОВА Действие актов Центра Международного финансового центра «Астана» и особенности их исполнения во времени, пространстве и по кругу лиц	41
Гражданское и гражданско-процессуальное право	
М.К. СУЛЕЙМЕНОВ Преддоговорные отношения	50
В.Т. КОНУСОВА, М.Н. АБИЛОВА Концептуальный под- ход к вопросу о расширении судебного усмотрения в Казахстане в аспекте соотношения с судебным прецедентом	65
А.К. КУСАИНОВА Л.Т. НАЗАРКУЛОВА Правовое регули- рование транспортно-транзитных отношений в Казахстане	77
Х.-И. ШРАММ Соотношение публично-правовых и част- но-правовых методов регулирования	84
Уголовное право и уголовный процесс	
Р.К. САРПЕКОВ, С.М. РАХМЕТОВ Недостатки норм Уго- ловного кодекса об ответственности за экологические уголовные правонарушения и пути их устранения	94
А.Н. АХПАНОВ, Ф.Р. АХМЕДЖАНОВ О соотношении прокурорского надзора и ведомственного процессуального кон- троля в досудебном уголовном производстве	99
А.Т. КАРИПОВА, Е.А. ОМАРОВ, Б.Ж. ШОТКИН Осво- бждение от уголовной ответственности в связи с примирением и взыскание процессуальных издержек: состояние и проблемы	107
Н.К. ИМАНГАЛИЕВ Некоторые вопросы освобождения от уголовной ответственности за хищение нефти по нереабилитиру- ющим основаниям	117
Международное право и сравнительное правоведение	
М.Ж. КУЛИКПАЕВА Некоторые аспекты правового режима космического пространства	123
С.Б. АНИКИН, С.В. ПОЛЯКОВА Институт полиции в зару- бежных странах: исторические основы и современные концепции	129

Правовой мониторинг

Г.Б. КЫСЫКОВА, А.У. КАЛИЕВА Анализ правового регулирования трудовой миграции в рамках ЕАЭС.....134

Е.А. АХМЕТОВ, О.С. КАРАХОЖАЕВ К проблемным аспектам порядка и условий содержания лиц в специальных учреждениях, обеспечивающих временную изоляцию от общества (мониторинг законодательства).....140

Из практики законотворчества на государственном языке

М.А. АЙЫМБЕТОВ, Е.М. ЕЛУБАЙ Особенности терминообразующих словосочетаний в законодательных текстах.....147

Г.Н. КУЗЕМБАЕВА Проблемы заимствованных слов в казахском языке.....151

Е.С. САФУАНИ Вопросы систематизации терминов в законодательстве.....155

Ж.М. ТУРАРОВА, А.Н. КАДИРОВА Терминологическое уточнение текстов международных договоров.....159

Трибуна молодого ученого

М.Т. АКИМЖАНОВА Некоторые проблемы защиты личных неимущественных прав ребенка по законодательству Республики Казахстан.....169

К.К. САБИРОВ Некоторые особенности и проблемы юридической адаптации форм строительных контрактов FIDIC в Республике Казахстан.....177

Ж.Б. ДОСМАГАМБЕТОВА Анализ законодательства Республики Казахстан, регулирующего обязательное страхование гражданско-правовой ответственности владельцев транспортных средств.....184

М.М. РАХИМБЕКОВ Неправительственные организации как субъекты предупреждения религиозного экстремизма в Республике Казахстан.....190

Хроника научной жизни

Информационное сообщение о служебной поездке во Францию, 18-29 июня 2018 года, г. Париж.....199

Информационное сообщение о служебной поездке в Эстонию и Нидерланды.....203

Информационное сообщение об участии в Академии Йосу (Корея) по морскому праву, 27 августа-7 сентября 2018 года, г. Йосу.....208

Информационное сообщение о выставке изданий, поступивших в фонд библиотеки Института законодательства Республики Казахстан.....213

Информационное сообщение о выставке литературы.....216

Персоналии

Доктору юридических наук, профессору Р.Т. Нуртаеву – 70 лет.....217

Библиография

Рецензия на книгу М.К. Сулейменова «Международное частное право и международный гражданский процесс». - Алматы: Юридическая фирма «Зангер», 2018. - 496 с.....218

Рецензия на монографию д.ю.н., проф. Нуртаева Р.Т. «Актуальные проблемы повышения эффективности борьбы с преступностью в Республике Казахстан в целях противодействия опасным вызовам и угрозам XXI века». - LAP Lambert Academic Publishing, 2018. - 120 с.....220

Мудрые мысли.....224

Owner and publisher:
 SI «Legislation Institute
 of the Republic of Kazakhstan»
Published since 2006
 All journal materials are placed
 on the website
www.iz.adilet.gov.kz

Included in the list of publications of basic
 scientific results of dissertations on legal
 sciences (Order CCES MES RK №894
 from 05.30.2013)

Editorial Council members

Sarpekov R.K. (Astana, Kazakhstan) –
 (Chairman)
Abaydeldinov E.M. – d.j.s. (Astana,
 Kazakhstan)
Abyzov R.M. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Belih V.S. – d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)
Gubin E.P. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Borchashvili I.Sh. – d.j.s. (Astana, Ka-
 zakhstan)
Melnik R.S. – d.j.s. (Kiev, Ukraine)
Moiseev A.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Muromcev G.I. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Rahmetov S.M. – d.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Malinovski V.A. – d.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Sherubai Kurmanbailu – d.ph.s. (As-
 tana, Kazakhstan)

Editorial Board members

Kulzhabayeva Zh.O. – c.j.s. (Astana,
 Kazakhstan) – (Chairman)
Azer Aliyev – PhD (Kiel, Germany)
Aiymbetov M.A. – Honored Worker of
 Culture of Kazakhstan, (Astana, Kazakh-
 stan)
Bainiyazova Z.S. – c.j.s. (Saratov, Rus-
 sian)
Kazbayeva A.G. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Kaziyev Z.G. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Konusova V.T. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Kulikpayeva M.Zh. – PhD (Astana,
 Kazakhstan)
Mushanov T.E. (Astana, Kazakhstan)
Nurgazinov B.K. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Nurmagambetov R.G. – PhD (Kostanai,
 Kazakhstan)
Rakhimberdin K.H. – d.j.s. (Ust-
 Kamenogorsk, Kazakhstan)
Tegizbekova Zh.Ch. – c.j.s. (Bishkek,
 Kyrgyzstan)
Tlembaeyva Zh.U. – c.j.s. (Astana, Ka-
 zakhstan)

The editorial staff

Koltubayeva G.B.
Yermek A.B.
Yerdesheva D.T.
Zhumageldina B.Zh.
Bailenova A.K.
Dzhamburshin K.A.

The certificate of registration of mass media
 №11219-G from 15.11.2010 from
 the Committee of Information and Archives
 of the Ministry of Culture and Information
 of the Republic of Kazakhstan
 (Number and date of primary registration
 №6592-Zh.07.09.2005.)

Address:

The Republic of Kazakhstan,
 010000, Astana, Mangilik el pr., 8
 tel.: 8 (7172) 74-02-06
 fax: 8 (7172) 74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
 e-mail: instzak-kz@mail.ru,
 institutzakonodatelstva@gmail.com

CONTENT

Editorial	10
<i>Speech of the Minister of Justice of the Republic of Kazakhstan M. Beketayev at the academic and practical conference on the topic «The powers of the Government within the framework of the Constitution»</i>	12
The archive pages of «Bulletin»	
T.S. SAFAROVA Some theoretical aspects of further improvement of legal monitoring in the Republic of Kazakhstan (The Bulletin of The Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan №2(34)-2014., P. 92-96.....	14
A.U. KALIEVA The return to the academic publication of c.j.s., T.S. Safarova «Some theoretical aspects for further improvement of legal monitoring in the Republic of Kazakhstan».....	17
Constitutional and Administrative Law	
R.K. SARPEKOV About the role of institute of scientific expertise in enhancing the efficiency of norm-making activity and prospects of its development.....	20
A.A. MAKSUROV Problems in realization of interstate coordination in the constitutional acts of the kingdoms of Holland and Belgium, the Grand Duchy of Luxembourg.....	27
B.K. NURGAZINOV, N.M. PRIMASHEV The statement of the problem of the subject of an administrative dispute arising from administrative and other public legal relations.....	34
S.K. UKIN, D.S. BATYRBÉKOVA Action of acts of the Center of the International financial center «Astana» and features of their execution in time, space and scope.....	41
Civil and Civil Procedural Law	
M.K. SULEYMENOV Precontractual relations.....	50
V.T. KONUSSOVA, M.N. ABILOVA The conceptual approach to the issue of widening judicial discretion in Kazakhstan in the aspect of correlation with the judicial precedent.....	65
A.K. KUSAINOVA, L.T. NAZARKULOVA Legal regulation of transport-transit relations in Kazakhstan.....	77
H.-J. SCHRAMM Correlation of public-legal and private-legal methods of regulation.....	84
Criminal law and Criminal procedure	
R.K. SARPEKOV, S.M. RAKHMETOV Disadvantages of the Criminal code norms on liability for environmental criminal offenses and the ways to eliminate them.....	94
A.N. AKHPANOV, F.R. AKHMEJANOV The comparison of prosecutor's surveillance and departmental procedural control in pre- trial criminal proceeding.....	99
A.T. KARIPOVA E.A. OMAROV, B.J. SHOTKIN Exemption from criminal liability in connection with reconciliation and recovery of procedural costs: status and problems.....	107
N.K. IMANGALIEV Some issues of the exemption from criminal liability for oil theft on non-rehabilitating grounds.....	117
International and Comparative law	
M. ZH. KULIKPAYEVA Some aspects of legal regime of outer space.....	123
S.B. ANIKIN, S.V. POLYAKOVA Institute of police in foreign countries: historical foundations and modern concepts.....	129

Legal monitoring	
G.B. KYSSYKOVA, A.U. KALIEVA Analysis of regulation of labour migration in the framework of the EAEU.....	134
E.K. AKHMETOV, O.C. KARAKHOZHAYEV The problem aspects of order and conditions of detention of persons in special establishments providing time insulation from the company (the monitoring of legislation).....	140
Lawmaking practice in the official language	
M. AIYMBETOV, E.M. ELUBAY Singularities of term-forming phrases in law texts.....	147
G.N. KUZEMBAYEVA Problems of borrowed words in the Kazakh language.....	151
E.S. SAFUANI Questions of the systematization of terms in legislation.....	155
ZH.M. TURAROVA, A.N. KADIROVA Terminological clarification of the texts of international treaties.....	159
Young scholar tribune	
M.T. AKIMZHANOVA Some problems in protection of personal non-important rights of the child under the legislation of the Republic of Kazakhstan.....	169
K.K. SABIROV Some of the features and issues of legal adaptation of the FIDIC contract forms in Kazakhstan.....	177
ZH.B. DOSMAGAMBETOVA Analysis of the legislation of the Republic of Kazakhstan regulating compulsory insurance of civil liability of owners of vehicles.....	184
M.M. RAKHIMBEKOV Non-governmental organizations as the subjects of prevention of religious extremism in the Republic of Kazakhstan.....	190
The Chronicle of Scientific Life	
Information note on the business trip to France, Paris, June 18-29, 2018.....	200
Information note on the business trip to Estonia and Netherlands.....	205
Information note on the participation at the Yeosu (South Korea) Academy of the law of the sea, August 27-September 7, 2018, Yeosu.....	211
Information note on the exhibition of received publications by the library fund of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan.....	214
Informational message on the exhibition of literature.....	215
Personalities	
70 years to the doctor of legal sciences, professor R.T. Nurtaev.....	217
Bibliography	
REVIEW of the Book of M.K. Suleimenov «International private law and the international civil process». - Almaty: Law firm «Zanger», 2018. - 496 s.....	218
REVIEW of the monograph by Doctor of Law, prof. Nurtayev R.T. “Actual problems of increasing the effectiveness of the fight against crime in the Republic of Kazakhstan in order to cross the dangerous challenges and threats of the XXI century”. - LAP Lambert Academic Publishing, 2018. - 120 p.....	220
Wise thoughts	224

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАР МӘТІНІН ТЕРМИНДІК ТҮРҒЫДАН НАҚТЫЛАУ

Жұмагүл Мұхтарқызы Тұрарова

Қазақстан Республикасының Заңнама институты Лингвистика орталығының
нормативтік құқықтық актілер және халықаралық шарттар жобаларының
ғылыми лингвистикалық сараптамасы секторының жетекші ғылыми қызметкері,
Астана қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: Zh.Turarova@adilet.gov.kz

Әлия Назарғалиқызы Кадирова

Қазақстан Республикасының Заңнама институты Лингвистика орталығының
нормативтік құқықтық актілер және халықаралық шарттар жобаларының
ғылыми лингвистикалық сараптамасы секторының аға ғылыми қызметкері,
Астана қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: Al.Kadirova@adilet.gov.kz

Түйін сөздер: халықаралық шарттар; лингвистикалық сараптама; теңтүпнұсқалылық.

Аннотация. Халықаралық шарттар – мемлекетіміздің халықаралық ынтымақтастығын қамтамасыз етудің және жүзеге асырудың құқықтық негізі.

Авторлар басқа мемлекеттермен құқықтық қатынастардың барлық салаларындағы халықаралық шарттардың маңыздылығы туралы айта отырып, оларды жетілдіру жолдарының бірі ретінде халықаралық шарттар жобаларын әзірлеу сапасын арттыру, әсіресе халықаралық шарттар жобалары мәтіндерінің шет тілдерінен орыс, қазақ тілдеріне аударылуын қамтамасыз ету деп атап өтеді.

Авторлар халықаралық шарттар жобалары мәтіндері аудармасының дұрыс болмауы, оларда сөздердің, сөз тіркестері мен терминдердің дұрыс пайдаланылмауы құқық нормасы мағынасының бұзылуына және практикада қолдануды қиындатуға әкеледі деп санайды.

Халықаралық шарттар жобаларын әзірлеу кезінде заң тілінің өзгешеліктері мен оларға қойылатын талаптардың сақталуының маңыздылығын атап өте келе, авторлар халықаралық шарттар жобаларының теңтүпнұсқалығы бөлігінде жүргізілетін ғылыми лингвистикалық сараптаманың әдістемелік маңызына назар аударады.

Нормативтік құқықтық актілер және халықаралық шарттар жобаларына ғылыми лингвистикалық сараптама жүргізіп отырған Заңнама институтының құрылымындағы Лингвистика орталығының қызметі бойынша талдауды ұсына отырып, авторлар аталған проблемалардың шешімін халықаралық шарттар жобаларының сапасын жетілдірумен, халықаралық шарттар жобаларын әзірлеу кезінде ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етумен, кадрлардың біліктілігін арттырудың үйлестірілген тетіктерін ұйымдастырумен байланыстырады.

Мәселені үкімет деңгейіндегі қолдау көрсетумен шешу талап етілетіндігінің маңыздылығын ескере отырып, авторлар республикада алда тұрған латын әліпбиіне көшуімізге орай осы мәселеге ерекше мән беру қажет деп тұжырымдайды.

ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЕ УТОЧНЕНИЕ ТЕКСТОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДОГОВОРОВ

Турарова Жумакуль Мухтаровна

Ведущий научный сотрудник сектора научно-лингвистической экспертизы
проектов нормативных правовых актов и международных договоров
Центра лингвистики Института законодательства Республики Казахстан,
г.Астана, Республика Казахстан; e-mail: Zh.Turarova@adilet.gov.kz

Кадирова Алия Назарғалиевна

Старший научный сотрудник сектора научно-лингвистической экспертизы
проектов нормативных правовых актов и международных договоров
Центра лингвистики Института законодательства Республики Казахстан,
г.Астана, Республика Казахстан; e-mail: Al.Kadirova@adilet.gov.kz

Ключевые слова: международные договоры; лингвистическая экспертиза; аутентичность текстов.

Аннотация. *Международный договор – правовая основа обеспечения и осуществления международного сотрудничества государства.*

Рассказывая важность международных договоров во всех сферах правовых отношений с другими государствами, авторы, одним из путей их совершенствования отмечают повышение качества по разработке проектов международных договоров, особенно в обеспечении перевода проектов международных договоров с иностранных языков на русский, казахский языки.

Авторы считают, что неправильность переводов проектов международных договоров, неправильное использование слов, словосочетаний и терминов в них приводит к нарушению содержания и сложности применения правовой нормы в практике.

Отмечая значимость соблюдения особенностей законодательного языка и предъявляемые им требования при разработке проектов международных договоров, авторы обращают внимание на методическую значимость научно-лингвистической экспертизы проектов международных договоров, проводимой в части аутентичности текстов на казахском и русском языках.

Представляя анализ деятельности Центра лингвистики в структуре Института законодательства, который проводит научно-лингвистическую экспертизу проектов нормативных правовых актов и международных договоров, авторы решение обозначенных проблем связывают с усовершенствованием качества проектов международных договоров, с научно-методическим обеспечением при разработке проектов международных договоров, с организацией координированных механизмов повышения квалификации кадров.

Учитывая значимость вопроса, требующего решения с поддержкой на правительственном уровне, авторы утверждают, что данному вопросу следует уделить особое внимание в связи с предстоящим переходом в республике на латинский алфавит.

TERMINOLOGICAL CLARIFICATION OF THE TEXTS OF INTERNATIONAL TREATIES

Turarova Zhumakul Mukhtarovna

Leading research fellow of the sector of scientific and linguistic expertise of draft normative legal acts and international treaties of the Center for Linguistics of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan, Astana, Republic of Kazakhstan; e-mail: Zh.Turarova@adilet.gov.kz

Kadirova Aliya Nazargalievna

Senior research fellow of the sector of scientific and linguistic expertise of draft normative legal acts and international treaties of the Center for Linguistics of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan, Astana, Republic of Kazakhstan; e-mail: Al.Kadirova@adilet.gov.kz

Keywords: *international treaties; linguistic expertise; authenticity of texts.*

Abstract. *The international treaty is the legal basis for ensuring and realization of international cooperation of the state.*

The authors believe that the incorrect translation of draft international treaties, misuse of words, phrases and terms leads to a violation of the content and complexity of the application of the legal norm in practice.

Noting the importance of observance of legislative acts and requirements for the drafting of international treaties, the authors draw attention to the methodological significance of the academic and linguistic expertise of draft international treaties on the authenticity of texts in the Kazakh and Russian languages.

Presenting the analysis of the activities of the Center for Linguistics in the structure of legislation that conducts academic and linguistic expertise of draft normative legal acts and international treaties, the authors identify problems associated with the improvement of the quality of draft international treaties, with academic and methodological support in drafting international treaties, the organization of coordinated mechanisms that improve professional skills of the staff.

Considering the importance of the issue requiring a solution with support at the certain level, the authors argue that this issue should be given special attention in connection with the forthcoming transition to the Latin alphabet.

Тәуелсіздігімізді жариялаған 1991 жылдың 16 желтоқсанынан бастап Қазақстан Республикасының экономикалық, әлеуметтік, саяси дамуы мен ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуде ұлттық құқықтық жүйені дамыту басты мақсатымыз болғаны белгілі.

Бүгінгі күні еліміз өз тәуелсіздігін бекем ұстанған, беделі артқан, экономикасы дамыған, әлемге белгілі елге айналуы жолында ұлттық заңнамамыздың, онымен қоса халықаралық ынтымақтастықтағы құқықтық негіз - халықаралық шарттардың, маңызды рөл атқарғанын айтуымыз қажет.

Ұлттық заңнама қоғамдық қатынастарымыздың ішкі салаларын реттеу құралы болса, Қазақстан Республикасының халықаралық шарты – Қазақстан Республикасының шет мемлекеттермен немесе халықаралық ұйымдармен халықаралық құқықпен реттелетін халықаралық келісім жасаудың, әлемдік деңгейде мемлекетіміздің қауіпсіздігі мен бейбітшілігін қамтамасыз етудің, барлық саладағы ынтымақтастықты дамытудың басты құралы болды.

Республикамыздың дамуы жылдарында басқа мемлекеттермен және халықаралық құқық субъектілерімен қатынастарының түрлі мәселелері бойынша халықаралық шарттар (келісімдер, пакт, конвенциялар) жасасу жоспары рәсімінің заңнамалық негіздері айқындалды [1, 226.]. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарды жасасу, орындау, өзгерту және олардың қолданылуын тоқтату тәртібі, Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссия шешімдерімен мақұлданатын Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын жасасудың ағымдағы және перспективалық жоспарлары жобаларын әзірлеу тәртібі, Қазақстан Республикасы қатысушы болуға ниеттенетін халықаралық шарттар бойынша, сондай-ақ халықаралық шарттардың жобалары бойынша ғылыми сараптама жүргізу қағидасы белгіленді. Халықаралық шарт жобасы бойынша тұжырымдама әзірлеу арқылы халықаралық жобаның жасалуының негізділігі мен оны іске асырудан күтілетін нәтижені болжау көзделді [2, 78-79-б.].

Онымен қоса, Қазақстан Республикасы қатысушы болуға ниеттенетін халықаралық шарттар, сондай-ақ халықаралық шарттардың

жобалары бойынша ғылыми (құқықтық-лингвистикалық, экологиялық, қаржы және басқа) сараптама жүргізу, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің сараптамасынан өткен олар Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінде келісілуге тиістігі айқындалды¹.

Қазақстан Республикасы қатысушы болуға ниеттенетін халықаралық шарттың немесе халықаралық шарт жобасының сапасын, негізділігін, уақытылылығын және оған қатысудың заңдылығын бағалауға бағытталған ғылыми сараптаманың бірі – лингвистикалық сараптама болып табылады.

Лингвистикалық сараптаманы жүргізу міндеті Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі құрылымындағы Заңнама институтына жүктелген.

Халықаралық шарттар жобаларының қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің теңтүпнұсқалығын айқындау мақсатында жүргізілетін бұл сараптама түрі:

1) заңнамалық актілердің жобалары бойынша – Әділет, Ұлттық экономика және Қаржы министрліктерімен келісілгеннен кейін, олар Үкіметке енгізілгенге дейін;

2) ратификациялауға жататын халықаралық шарттар жобалары бойынша – оларға қол қойылғанға дейін;

3) Қазақстан Республикасы қатысушы болуға ниеттенген, ратификациялауға жататын халықаралық шарттар бойынша – оларды ратификациялау немесе ратификациялау жолымен оларға қосылу туралы шешім қабылданғанға дейін жүргізіледі².

Халықаралық шарттар жобаларына лингвистикалық сараптама жүргізу кезінде шарт жобасын әзірлеудің заңдық-техникалық (ресімдеу бойынша) және заңдық-тілдік талаптардың сақталуы, яғни шарт жобасының тақырыптық (нысандық) заңдық талаптары, шарт жобасының мазмұны мен құрылымын қалыптастырудағы құқықтық норманы баяндау логикасының сақталуы, құқықтық нормаларды беруде заң терминдерінің және өзге де тілдік құралдардың дұрыс пайдаланылуы бағаланады.

Түпнұсқа болып саналатын, орыс тілінде әзірленген шарт жобасының қазақ тіліне аударылған нұсқасы тақырыптық нысанына, ұғымдық аппараттың дәл берілуіне, нормативтілік мазмұнды құрайтын қалыпты сөздер мен сөз тіркестердің, терминдер мен сөйлем-

¹ «Қазақстан Республикасы қатысушы болуға ниеттенетін халықаралық шарттар бойынша, сондай-ақ халықаралық шарттардың жобалары бойынша ғылыми сараптама жүргізу қағидасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 14 қыркүйектегі № 938 қаулысы //«Әділет» Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілер ақпараттық-құқықтық жүйесі <http://www.adilet.gov.kz/ru>. қол жеткізу күні 01.08.2018ж.

² «Қазақстан Республикасы Үкіметінің Регламенті туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2002 жылғы 10 желтоқсандағы N 1300 қаулысы //«Әділет» Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілер ақпараттық-құқықтық жүйесі <http://www.adilet.gov.kz/ru>. қол жеткізу күні 01.08.2018ж.

дердің нормаға сай пайдаланылып, мазмұнынды дәл ашуына, шарт нормасын құрайтын ішкі құрылымдық элементтердің орналасуына тексеріледі [3, 161-6].

Лингвистикалық сараптама шегінде қамтылатын осы мәселелер шарт жобасы мәтінінің тентүпұсқалығын қамтамасыз етіп қана қоймай, шарттарда екіұшты, түрліше түсінуге әкелетіндей пайдаланылуы мүмкін сөздер мен сөз тіркестерін болдырмауға, оның шарт жобасының мазмұндық сапасын - шарт мәтіні тілінің айқындығын, дәлдігін, нақтылығын, дұрыстығын, шын мәнінде қолдануға жарамды болуын қамтамасыз етуге ықпал етеді.

Халықаралық шарттар жобаларына жүргізілетін лингвистикалық сараптама тәжірибесінде бүгінгі күні жиі кездесетін және тентүпұсқалықты анықтауда қиындық туындататын жайт – шет тілдерден аударылған шарттардың орыс тіліндегі жобаларындағы тілдік талаптарды бұзатын лексикалық, стильдік және грамматикалық олқылықтармен қоса ішінара заңдық-техникалық (ресімдеу бойынша) және логикалық кемшіліктерге жол берілуі болып табылады. Бұл шет тілдерінен аударылатын жобалар сапасын жетілдіруді талап етеді.

Әзірлеуші органдармен Лингвистикалық сараптамаға ұсынылған мемлекетаралық, үкіметаралық, ведомствоаралық халықаралық шарттар жобаларының басым көпшілігі екіжақты және көпжақты шарттар, бірқатары шет тілдерінен тікелей орыс тіліне және орыс тілінен қазақ тіліне аударыла отырып әзірленген шарттар жобалары болды.

2017 жылы Лингвистика орталығына сараптамаға 165 халықаралық шарт жобасы, (олардың 9-ы сапасының төмен болуы, құжаттардың толық ұсынылмауы себепті кері қайтарылды), ал 2018 жылдың 7 айында сараптамаға 90-нан аса халықаралық шарт жобасы түсті³. Лингвистикалық сараптамаға ұсынылған халықаралық шарт жобаларының реттеу объектілері түрлі саладағы ынтымақтастықтарды қамтыды⁴.

Халықаралық шарттар жобаларына лингвистикалық сараптама жүргізу барысында әзірлеушілерге жобалардың қазақ тіліндегі мәтіндеріндегі заңдық-техникалық (ресімдеу бойынша) және тілдік нормаларды бұзатын кемшіліктерді түзету жөнінде ұсынымдар беріледі.

Сараптама жүргізу кезінде лексикалық, грамматикалық, стильдік нормалардың

сақталмауы, атап айтқанда:

- сөздердің, сөз тіркестерінің, терминдердің мағынасын дәл жазбау, терминдерді жазудағы бірізділікті сақтамау;

- орыс тілі мен қазақ тілінің грамматикалық ерекшеліктерін ескермеу, көбіне септік, көптік және жекеше жалғауларды дұрыс жазбау, емле қателерге жол беру;

- орыс тіліндегі мәтінде құқық нормасын ұзақ сөз тіркестерімен не сөйлем көлемін артық жазумен түсінуді қиындататын стильдік кемшіліктер;

- мәтіндерді аудармай не басқа ескі нұсқасымен ұсыну;

- мәтін құрылымын дұрыс ресімдемеу, жобада өзгерістер мен толықтырулар редакциясын қолданыстағы актіге сәйкестікке келтірмей ұсыну сияқты кемшіліктер кездесіп отырды.

Сонымен бірге нысаны ұқсас халықаралық шарттарды «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілер акпараттық-құқықтық жүйесінен қарап, үлгі ретінде пайдаланудың, ұғымдар мен терминдердің пайдалану тәжірибесін зерделеудің ескерілмеуі жиі кездесті. Мысал ретінде қылмыстық құқықтық көмек көрсету саласындағы ынтымақтастық мәселелеріне қатысты 2018 жылы Бас прокуратура ұсынған халықаралық шарттар жобаларына жүргізілген лингвистикалық сараптамаға тәжірибесімен бөлісуге болады.

Шарт атауының жазылуы дұрыс:

«Договор между Республикой Казахстан и Республикой Македония о выдаче лиц» - «Қазақстан Республикасы мен Македония Республикасы арасындағы адамдарды ұстап беру туралы шарт»;

Жоба мәтінінде «из-под стражи» деген сөз дұрыс аударылмаған:

«вправе освободить лицо из-под стражи и отказать в его выдаче за это же преступление» - «адамды қамаудан босатуға және дәл осы қылмыс үшін оны ұстап беруден бас тартуға» (дұрысы: «адамды күзетпен ұстаудан босатуға және дәл осы қылмыс үшін оны ұстап беруден бас тартуға құқылы.»).

Жоба мәтінінде «задержании» деген сөз дұрыс аударылмаған:

«Постановлении об аресте или задержании» - «қамаққа алу немесе қамауда ұстау туралы қаулылардың» (дұрысы: «қамаққа алу немесе ұстап алу туралы қаулылардың»)⁵.

Шарт атауында «лиц» деген сөз жазылмаған:

³ Лингвистикалық сараптамаға түскен халықаралық шарттар жобаларын тіркеу журналы (31.07.2018ж. жағдай бойынша)

⁴ Лингвистика орталығының 2017 жылға арналған есебі (2017 жылғы 20 желтоқсандағы жағдай бойынша)

⁵ Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының 2018 жылғы 4 сәуірдегі № 2-013620-18-22127 хатымен жолданған «Қазақстан Республикасы мен Македония Республикасы арасындағы адамдарды ұстап беру туралы шарт» жобасы

«Договор между Республикой Казахстан и Малайзией о выдаче» - «Қазақстан Республикасы мен Малайзия арасындағы ұстап беру туралы шарт»;

Жоба мәтінінде «из-под стражи» деген сөз дұрыс аударылмаған:

«лицо может быть освобождено из-под стражи» - «адам қамаудан босатылуы мүмкін» (дұрысы: «адам күзетпен ұстаудан босатылуы мүмкін»);

Жоба мәтінінде «арест» деген сөз дұрыс аударылмаған:

«временный арест» - «уақытша қамау» (дұрысы: «уақытша қамаққа алу»);

Жоба мәтінінде «без привязки какой либо третьей стороне или международному трибуналу» - «қандай да бір үшінші тарапты немесе халықаралық трибуналдың байлауынсыз» деген сөз тіркестерінде «без привязки ... трибуналу» деген сөздер «трибуналдың байлауынсыз» деп жалғаулық дұрыс жалғанбай аударылып, мағынасы дұрыс берілмеген (дұрысы: «трибуналды байланыстырмай»);

Сондай-ақ «внутригосударственных процедур» деген сөздер «мемлекеттік рәсімдерді» деп дұрыс аударылмаған (дұрысы: «мемлекетшілік рәсімдерді»⁶).

Халықаралық құқықтық нормаларда белгілі процесті белгілеуде мағыналық жүктемені білдіретін осы сияқты түрлі терминдер

қолданылады.

Ал шарт жобасында әрбір сөздің, сөз тіркесінің, терминнің белгілі ұғым мен мағынаны қамтып, түпнұсқадағы ұғымға жақын, мағынасы дәл әрі қабылдауға түсінікті болуы маңызды.

Шарт жобасының теңтүпнұсқалығының қамтамасыз етілуі оның құқықтық мазмұны мен құрылымның дұрыс, қолданылатын нысанына сай функционалдық міндетін атқаратын акт ретінде қалыптастыруға мүмкіндік жасайды.

Халықаралық шарттар жобаларына лингвистикалық сараптама жүргізу - халықаралық шарттар жобаларының теңнұсқалығын, заң тілі стилі ерекшеліктері мен тілдік нормалардың сақталуын, ондағы заң лексикасының қолданылуын жетілдіруге бағытталған нәтижелі шара екендігін айтуға болады.

Ал қолданыстағы заңнаманы зерделейтін болсақ кейбір халықаралық шарттар мәтіндерінде де мағына дәлдігінің сақталмауы, терминдер мен сөз тіркестерінің дұрыс пайдаланылмауы және бірізділіктің болмауы сияқты лексикалық, стильдік кемшіліктермен қатар грамматикалық кемшіліктерге де жол берілгендігін байқауға болады. Мұндай кемшіліктердің бірқатары қолданыстағы халықаралық шарттарда жиі кездеседі. Мысалы:

1. «Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы сотталған адамдарды беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 27 қыркүйектегі № 1074 Жарлығы, 12-бап.

Қолданыстағы нұсқа:

«Заң құзырын сақтау» -
«Сохранение юрисдикции»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

Юрисдикцияны сақтау

2. «Қазақстан Республикасы мен Үндістан Республикасы арасындағы ұстап беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 22 қаңтардағы № 730 Жарлығы, 1-баптың 2-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:

«заң құзырын» - «юрисдикцию»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«юрисдикцияны»

3. «Қазақстан Республикасы мен Бразилия Федеративтік Республикасы арасындағы сотталған адамдарды беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2017 жылғы 17 шілдедегі № 523 Жарлығы, 11-баптың 1-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:

«үкімдерді қайта қарау бойынша юрисдикцияға ие болады.» -
«обладает юрисдикцией по пересмотру вынесенных приговоров»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«шығарылған үкімдерді қайта қарау бойынша юрисдикцияға ие болады»

⁶ Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының 2018 жылғы 17 мамырдағы № 2-013601-18-32420 хатымен жіберілген «Қазақстан Республикасы мен Малайзия арасындағы ұстап беру туралы шарт» жобасы

4. «Қазақстан Республикасы мен Біріккен Араб Әмірліктері арасындағы қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету туралы келісімге қол қою туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 14 наурыздағы № 767 Жарлығы, 3-баптың 2-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:

«адамдардың немесе заттардың орналасқан жерін және ұқсастығын анықтау» - «определение места нахождения и идентификация лиц или предметов»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«адамдардың немесе заттардың орналасқан жерін және идентификацияны анықтау»

5. «Қазақстан Республикасы мен Біріккен Араб Әмірліктері арасындағы қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету туралы келісімге қол қою туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 14 наурыздағы № 767 Жарлығы, 14-бап.

Қолданыстағы нұсқа:

«Адамдардың немесе заттардың орналасқан жері немесе ұқсастығы» - «Местонахождение или идентификация лиц или предметов»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«адамдардың немесе заттардың орналасқан жері немесе идентификацияны»

6. 2015 жылғы 16 шілдедегі № 331-V Қазақстан Республикасының Заңымен ратификацияланған «Қазақстан Республикасы мен Америка Құрама Штаттары арасындағы қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек туралы шарт», 12-бап.

Қолданыстағы нұсқа:

«12-бап. Адамдардың немесе заттардың орналасқан жерін анықтау немесе оларды сәйкестендіру» - «Статья 12. Установление местонахождения или идентификация лиц или предметов»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«адамдардың немесе заттардың орналасқан жерін анықтау немесе оларды идентификациялау»

7. «Қазақстан Республикасы мен Вьетнам Социалистік Республикасы арасындағы ұстан беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2017 жылғы 23 мамырдағы № 482 Жарлығы, 7-баптың 1-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:

«жеке басын сәйкестендіру» - «идентификации личности»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

дұрыс

8. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі мен Ресей Федерациясы Ішкі істер министрлігі арасындағы ынтымақтастық туралы Келісім, Сочи қ., 2008 жылғы 23 қазан, 3-баптың 1-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:

«есірткі құралдары мен психотроптық заттарды зерттеудің және сәйкестендірудің жаңа әдістері» - «о новых методах исследования и идентификации наркотических средств и психотропных веществ»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«есірткі құралдары мен психотроптық заттарды зерттеудің және идентификациялаудың жаңа әдістері»

9. «Тауар таңбалары жөніндегі заңдар туралы Сингапур шартын ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2012 жылғы 8 сәуірдегі № 10-V Заңы, 13-бап (2) тармағы (i) тармақшасы.

Қолданыстағы нұсқа:

«таңбаның кез келген бейнесін

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«таңбаның кез келген бейнесін

немесе басқа да сәйкестендіруді
ұсыну» - «любое представление
или другая идентификация знака»

немесе басқа да идентификаттауды
ұсыну»

10. 2015 жылғы 16 шілдедегі № 331-V Қазақстан Республикасының Заңымен ратификацияланған «Қазақстан Республикасы мен Америка Құрама Штаттары арасындағы қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек туралы шарт», 9-бап.

Қолданыстағы нұсқа:
«төлнұсқалығын анықтаусыз және
заңдастырусыз» - «установления
подлинности и легализации»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:
дұрыс

11. «Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы сотталған адамдарды беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 27 қыркүйектегі № 1074 Жарлығы, 17-бап.

«расталусыз және
заңдастырылусыз» - «без
подтверждения или легализации»

«л», «ыл» жалғауы артық.
«растаусыз және заңдастырусыз»

12. «Қазақстан Республикасы мен Түркия Республикасы арасындағы сотталған адамдарды беру туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 20 қарашадағы № 143-V Заңы, 7-баптың 4-тарағы.

Қолданыстағы нұсқа:
«авторын белгілеместен және
заңдастырмай» - «без авторизации
и легализации»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:
«авторын белгілемей және
заңдастырусыз пайдаланылады»

13. «Қазақстан Республикасы мен Сауд Арабиясы Корольдігі арасындағы сотталған адамдарды беру туралы келісім» Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 5 қарашадағы № 943 Жарлығы, 17-бап.

Қолданыстағы нұсқа:
«аумағында одан әрі расталмай
немесе заңдастырылмай
пайдаланылуға тиіс.» - «должны
быть использованы на
территории другой Стороны без
дальнейшего подтверждения
или легализации.»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:
«аумағында одан әрі растаусыз
немесе заңдастырусыз
пайдаланылуға тиіс.»

14. «Қазақстан Республикасы мен Үндістан Республикасы арасындағы ұстап беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 22 қаңтардағы № 730 Жарлығы, 16-баптың 2-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:
«өлуіне» - «смерти»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:
«қайтыс болуына»

15. «Қазақстан Республикасы мен Бразилия Федеративтік Республикасы арасындағы сотталған адамдарды беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2017 жылғы 17 шілдедегі № 523 Жарлығы, 9-бап.

Қолданыстағы нұсқа:
«қайтыс болған» - «смерти»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:
дұрыс

16. «Қазақстан Республикасы мен Үндістан Республикасы арасындағы ұстап беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 22 қаңтардағы № 730 Жарлығы, 8-баптың 1, 3-тармақтары.

Қолданыстағы нұсқа:
«іс бойынша өндіріс жүргізу» -
«производство по делу»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:
«іс бойынша іс жүргізу»

17. «Қазақстан Республикасы мен Біріккен Араб Әмірліктері арасындағы қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету туралы келісімге қол қою туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 14 наурыздағы № 767 Жарлығы, 3-баптың 2-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:

«қылмыстық істер бойынша тергеу, ізге түсу және іс жүргізу әрекеттерін» - «взаимную помощь в расследовании, преследовании и процессуальных действиях по уголовным делам.»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

қылмыстық істер бойынша тергеп-тексеру, қудалау және іс жүргізу әрекеттерін»

18. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі мен Ресей Федерациясы Ішкі істер министрлігі арасындағы ынтымақтастық туралы Келісім, Сочи қ., 2008 жылғы 23 қазан, 3-баптың 1-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:

«қылмыстық қудалаудан» - «уголовного преследования»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

дұрыс

19. «Қазақстан Республикасы мен Түркия Республикасы арасындағы сотталған адамдарды беру туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 20 қарашадағы № 143-V Заңы, 16-бап.

Қолданыстағы нұсқа:

«қамаудан қашып кетсе» - «побег из-под стражи»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«күзетпен ұстаудан қашып кетсе»

20. «Қазақстан Республикасы мен Италия Республикасы арасындағы Адамдарды ұстап беру туралы шартқа қол қою туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 11 қарашадағы № 686 Жарлығы, 7-баптың 2-тармағының б) тармақшасы.

Қолданыстағы нұсқа:

«адамды соттауға дейін оны күзетпен ұстау туралы мәлімет қоса беріледі.» - «сведения о содержании лица под стражей до его осуждения.»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

дұрыс

21. «Қазақстан Республикасы мен Біріккен Араб Әмірліктері арасындағы қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету туралы келісімге қол қою туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 14 наурыздағы № 767 Жарлығы, 3-баптың 1-тармағы.

Қолданыстағы нұсқа:

«кез-келген»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

кез келген

22. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі мен Ресей Федерациясы Ішкі істер министрлігі арасындағы ынтымақтастық туралы Келісім, Сочи қ., 2008 жылғы 23 қазан.

Қолданыстағы нұсқа:

Қазақстан Республикасы Ішкі істер Министрлігі мен Ресей Федерациясы Ішкі істер министрлігі арасындағы ынтымақтастық туралы Келісім

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі мен Ресей Федерациясы Ішкі істер министрлігі арасындағы ынтымақтастық туралы келісім

23. «Қазақстан Республикасы мен Үндістан Республикасы арасындағы ұстап беру туралы шарт» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 22 қаңтардағы № 730 Жарлығы, 7-бап.

Қолданыстағы нұсқа:

«5-бабының 1.1-тармағына» - пунктом 1.1 статьи 5»

Ұсынылатын дұрыс нұсқа:

«5-баптың 1.1-тармағына»

Республикалық терминология комиссиясы «жеке басын сәйкестендіру «ЖСН» - «идентификации личности (ИИН)» тіркесінде ғана «сәйкестендіру» деп, ал қалған жағдайларда «идентификация» түрінде пайдалануды белгілеген. Алайда, қолданыста әртүрлі пайдаланылуда.

Юрисдикция (лат. *jurisdictio* – сот ісін жүргізу) термині жалпы алғанда мемлекеттік органдар немесе мемлекет құзырына жататын құқықтық билік сипатындағы құзырет, сондай-ақ азаматтық, әкімшілік, қылмыстық істерді қарау бойынша сот билігі органдарының қызметі. «Юрисдикция» терминінің мағынасы «құзырет» (биліктік өкілеттілік) ұғымымен тең мағынада [4, 176.].

«Юрисдикция» термині Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Республикалық терминология комиссиясының 2015 жылғы 6 қазандағы отырысында «юрисдикция; заңдық құзыры» болып бекітілді. Осы мысалдарға зер сала отырып, қолданыстағы заңнамадағы мұндай кемшіліктерді шарттарға өзгерістер енгізу арқылы түзетіп отыру қажет. Онымен бірге, терминдерді дұрыс пайдаланудың жолдары: 1) мағыналық аударма жасау; 2) тілден соған сай балама табу; 3) екеуіне бағынбаған жағдайда қазақ тілінің заңдарына ыңғайлау, басқа тілден термин алу арқылы [5, 41-6], 4) сала бойынша терминдердің қолданысын саралай отырып нақты бір терминді пайдалануды назарға алу болуы қажет.

Қолданыстағы заңнамадағы, оның ішінде халықаралық шарттарда терминдерге қатысты мәселелердің шешімі болатын маңызды тұжырымдарды қазақ тіл білімі саласындағы белгілі ғылымдар А. Байтұрысыновтың, Қ. Жұбановтың, Ә. Қайдардың, Ө. Айтбаевтың, Қ. Шерубайұлының еңбектерінде қамтылғандығын атап өтуге болады.

Қорыта айтқанда, тілші, терминолог, ғалым Қ. Шерубайұлы тұжырымдағанындай: «терминологияны біріздендіру жұмысы ең алдымен, ұғым мазмұнын дәл бермейтін, терминге қойылатын талаптарға сай келмейтін атаулардан арылып, сәтсіз жасалған баламалар мен терминологияда ретсіздік туғызып, жарыса қолданып жүрген нұсқаларды сараптан өткізіп, солардың бірін тілде орнықтырудан бастау алып», яғни «мемлекеттік мәртебеге ие болған қазақ тілінің мүддесін көздей отырып жүзеге асырылуы қажет» [6, 124-125-б.].

Қолданыстағы заңнаманы толықтыратын заң жобалары мен халықаралық шарт жобаларын әзірлеуде де осыларды назарға алу қажет.

Қылмыстық көмек көрсету бойынша ха-

лықаралық шарттар қылмыстық әрекет жасаған және мемлекет аумағынан тыс жерлерде жүрген адамдарға қатысты жазалау қағидатын жүзеге асыруда шет мемлекеттермен ынтымақтастық жасаудың, мемлекеттер арасындағы туындайтын дауларды әлемдік деңгейде шешудің бірден-бір құралы [7, 256-б]. Ал халықаралық шарттардың сапалы болуы халықаралық ортада ұлттық мүдделерді қорғаудың, түрлі салаларындағы қатынастарды реттеудің негізі.

Бүгінгі күнгі халықаралық шарттар мәтіндеріне қатысты тілдік кемшіліктердің жиі кездесуі жобаны әзірлеу жұмыстарына бақылаудың тиісті дәрежеде үйлестірілмеуінен. Өйткені жобаны әзірлеу барысында кейбір мемлекеттік органдарда заң жобасы асығыс әзірленіп, олардың мәтіндерін мамандар өздері қалайтын сөздіктерге сүйеніп әзірлеп, пысықтаусыз лингвистикалық сараптамаға жөнелтіп жатады.

Онымен бірге заң мәтіндерін әзірлеу ісінде мамандарды әдістемелік құралдармен таныстырудың, мәтінмен жұмыс істеу әдістерін меңгерудің және олардың тәжірибесін жетілдірудің, сондай-ақ заңнамадағы терминдерді бірізге түсірудің жалпыға ортақ тетіктері [8, 52-79 б.] әлі толығымен ойластырылмағандығын көруге болады. Бұл мәселе – үкіметтік деңгейде қарастырылған жағдайда ғана нәтиже бертін мәселелердің қатарында қалып отыр.

Осы орайда Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаев 2018 жылғы 10 қаңтардағы Қазақстан халқына арнаған «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауында: «Қазақстандықтардың болашағы – қазақ, орыс және ағылшын тілдерін еркін меңгеруінде. Егер біз қазақ тілі ғұмырлы болсын десек, оны жөнсіз терминологиямен қиындатпай, қазіргі заманға лайықтауымыз қажет, қазақ тілін халықаралық деңгейге жақындату керек...»⁷ деп келешек бағытымызды нақтылап көрсеткен тұжырымының маңыздылығын атауға болады.

Еліміз латын әліпбиіне көшу қарсаңында тұрған кезеңінде бұл мәселе заң шығармашылығымен айналысатын мемлекеттік органдардың тиісті құрылымдарының үйлесімді жұмыс істеуінен бастап, тілдік нормамызды, оның ішінде заң стилі талаптарын, терминологияны пайдалану қағидалары мен ғылыми-әдістемелік негіздерін, мамандардың кәсіби біліктілігін арттыру сияқты көптеген мәселелерді қайта қарауды алға қояды.

⁷ Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаевтың 2018 жылғы 10 қаңтардағы Қазақстан халқына арнаған «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауы// www.akorda.kz/ қол жеткізу күні 01.08.2018ж

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Нарикбаев М.С. Послание главы государства народу Казахстана «Нурлы жол - путь в будущее»: вопросы правового обеспечения // Ұлттық және халықаралық құқықтың өзара әрекеттестігі = Взаимодействие национального и международного права: материалы круглого стола. - Университет КазГЮУ. 15 мая 2015г. - Астана: ТОО «КазГЮУ Консалтинг». - 2015. - 152с.
2. Калиева Э.А. Проблемы совершенствования законодательства Республики Казахстан о международных договорах // Ұлттық және халықаралық құқықтың өзара әрекеттестігі = Взаимодействие национального и международного права: материалы круглого стола. - Университет КазГЮУ. 15 мая 2015г. - Астана: ТОО «КазГЮУ Консалтинг». - 2015. - 152с.
3. Юридическая техника: учебное пособие/ Н.А.Власенко, А.И.Абрамова, Г.Т.Чернобель и др. - 2-е издание, перераб. и доп.-М.: Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации; Юстиция, 2018. - 320с.
4. Черняков А.А. Право, закон, правозаконность: вопросы обновления действующего права и проблемы нормативной терминологии. - Алматы, Юрист, 2001. - 190 с.
5. Сыртқы саясат саласындағы терминдер және олардың қолданылуы: дөңгелек үстел материалдары/ құраст. Сәлемов С., Азабаева Г., Мәмбетов М.; жауапты ред. Ш. Құрманбайұлы. Қазақстан Республикасының Мәдениет министрлігі. - Алматы, 2011. - 72 б.
6. Ш. Құрманбайұлы Терминтану: оқу құралы. - Астана, 2009. -160 б.
7. Сарсембаев М.А., Сарсембаев К.М. Международное право. Общая и особенная части: учебник. - Алматы: Жеті жарғы, 2009. - 408с.
8. Аударма. Термин. Сөзжасам. (аудармашыларға, тіл мамандарына, жалпы көпшілікке арналған әдістемелік). Жауапты шығарушы Ө.Ақыпбекұлы. Астана, 2006. - 224б.

REFERENCES

1. Narikbaev M.S. Poslanie glavy gosudarstva narodu Kazahstana «Nurly zhol - put'v budushhee»: voprosy pravovogo obespechenija // Ұлттық және халықаралық құқықтың өзара әрекеттестігі = Vzaimodejstvie nacional'nogo i mezhdunarodnogo prava: materialy kruglogo stola. - Universitet KazGJuU. 15 maja 2015g. - Astana: ТОО «KazGJuU Konsalting». - 2015. - 152s.
2. Kalieva Je.A. Problemy sovershenstvovaniya zakonodatel'stva Respubliki Kazahstan o mezhdunarodnyh dogovorah // Ұлттық және халықаралық құқықтың өзара әрекеттестігі = Vzaimodejstvie nacional'nogo i mezhdunarodnogo prava: materialy kruglogo stola. - Universitet KazGJuU. 15 maja 2015g. - Astana: ТОО «KazGJuU Konsalting». - 2015. - 152s.
3. Juridicheskaja tehnika: uchebnoe posobie/ N.A.Vlasenko, A.I.Abramova, G.T.Chernobel' i dr. - 2-e izdanie, pererab. i dop.-M.: Institut zakonodatel'stva i sravnitel'nogo pravovedeniya pri Pravitel'stve Rossijskoj Federacii; Justiciya, 2018. - 320s.
4. Chernjakov A.A. Pravo, zakon, pravozakonnost': voprosy obnovleniya dejstvujushhego prava i problemy normativnoj terminologii. - Almaty, Jurist, 2001. - 190 s.
5. Syrtқы sajasat salasyndaғы terminder zhәне olardyң qoldanylyу: dөңgelek үstel materialdary/ құраст. Sәlemov S., Azabaeva G., Mәмbetov M.; zhauapty red. Sh. Құрманбайұлы. Қазақстан Respublikasynyң Mәdeniet ministrliгі. - Almaty, 2011. - 72 b.
6. Sh. Құрманбайұлы Termintanu: оқу құралы. - Astana, 2009. -160 b.
7. Sarsembaev M.A., Sarsembaev K.M. Mezhdunarodnoe pravo. Obsbhaja i osobennaja chasti: uchebnik. - Almaty: Zheti zharý, 2009. - 408s.
8. Audarma. Termin. Sөzзhasam. (audarmashylarға, til mamandaryna, zhalpy көpshilikke arналған әdistemelik). Zhauapty shyғarushy Ө.Ақыпбекұлы. Astana, 2006. - 224b.